

Foto: Joris van Gemip / ANP

Het waterveiligheidssysteem in Limburg kreeg in juli een stresstest die zijn weerga niet kende. Aanhoudende regenval in het stroomgebied van Rijn en Maas zorgde voor een vloed aan water. Nooit kreeg de Maas zoveel water te verwerken. Maar de rivier kon de recordafvoer aan, met dank aan de Maaswerken. De problemen deden zich voor in de beken in het heuvelland die uitgroeiden tot brute stromen en grote schades aanrichtten. De ramp leidt tot bezinning over het waterveiligheidssysteem.

TEKST BERT WESTENBRINK | BEELD ANP

Na de extreme regenval van 13 en 14 juli in de Ardennen steeg de Maas bij Maastricht razendsnel. Bij het meetpunt bij Sint Pieter werd een afvoer van 3.260 m³/s gemeten, stelde Waterschap Limburg vast. "Dat is 500 m³/s meer dan tijdens de watersnood in '93 en '95." Het zijn cijfers met een kleine slag om de arm, want de precieze afvoeren waren in die jaren lastig te meten en zijn al meerdere keren bijgesteld, schreef Alphons van Winden op zijn site Waterpeilen. En ook deze zomer kan er niet gerekend worden met precieze getallen, want toen de afvoer op 15 juli in de loop van de avond de 3.000 m³/s passeerde, trad er een storing op in de registratie, signaleerde Van Winden. Uiteindelijk noteerde Rijkswaterstaat om 23:10 uur een debiet van 3.262,5 m³/s, de hoogst gemeten afvoer ooit, want net iets meer dan in 1926 toen er 3.175 m³/s werd gemeten, aldus Van Winden.

De hevige regenval die tot de onwaarschijnlijk hoge afvoer in de Maas leidde, was het gevolg van een lagedrukgebied dat zich niet verplaatste en waaruit extreem veel regen viel in de Belgische Ardennen en de Duitse Eifel. Door deze grote hoeveelheden water, die op een al verzadigde bodem vielen, traden vele beken en rivieren in de stroomgebieden van Rijn en Maas buiten hun oevers. Het water overspoelde dorpen en steden, een ramp die leidde tot vele dodelijke slachtoffers in Duitsland en België en miljarden euro's aan schade.

Nog nooit meegemaakt

In Limburg was er sprake van een overrompeling door het water. Valkenburg liep onder, mensen werden geëvacueerd. "Dit hebben we hier nog nooit meegemaakt. Het water komt van alle kanten op ons af", zei dijkgraaf Patrick van

der Broeck van Waterschap Limburg tegen de krant NRC. Het werd snel duidelijk dat de problemen zich vooral voordeden in de beekdalen. Van der Broeck: "We beschikken inmiddels over vijfhonderd buffers, laagten in het landschap, die het water vasthouden. Maar we hebben nog niet voldoende buffers. Bovendien zijn die buffers ontworpen op regenbuien die eens in de 25 jaar vallen."

Ongekende strijd

Er ontspoon zich een ongekende strijd tegen het water. "We bouwden binnen 50 uur op 200 locaties een totaal van 4,2 km demontabele keringen", registreerde Waterschap Limburg. "Ook zetten we 70 pompen in om het water in de beken weg te pompen. Daarnaast zijn er meer dan 200.000 zandzakken geplaatst en duizenden bigbags." Het waterschap deed dat niet alleen. Het kreeg hulp van politie, brandweer, defensie en vrijwilligers. En van waterschappers. Die kwamen nadat dijkgraaf Van der Broeck op 15 juli via de Unie van Waterschappen een officieel verzoek tot bijstand had gedaan aan de waterschappen, een mogelijkheid die sinds 2016 bestaat. Vanuit het hele land reisden dijkinspecteurs, adviseurs, operationeel leiders, crisismanagers en communicatiemedewerkers af naar Limburg. En ze brachten mee: noodpompen, vulmachines, containers, zandzakken, big bags, aggregaten, boten en mobiele waterkringen. De steun werd gewaardeerd in Limburg. Uiteindelijk bleek niet al het materiaal nodig, laat de Unie van Waterschappen weten. De Maas doorstond de ongekende stresstest: 'het hoogwaterplateau'

golfde door Limburg en de dijken bezweken niet. Met dank aan de Maaswerken, het programma dat voorziet in het verbreden en verdiepen van de rivier, verlagen van uiterwaarden, aanleggen van geulen en retentiegebieden en versterken van kades en dijken. De inmiddels versterkte dijken en keringen hebben de afgelopen dagen geen problemen gegeven en de verruiming van de rivier zorgde voor lagere waterhoogten tot lokaal 40 centimeter (Ooijen en Wanssum), zei heemraad Jos Teeuwen van Waterschap Limburg 18 juli op een persconferentie van de Veiligheidsregio Limburg Noord. "In Venlo was het 25 centimeter en zelfs in Roermond was er sprake van nog 5 tot 10 centimeter waterdaling. Dat heeft zeker geholpen."

De conclusie van Teeuwen stemt tot enige tevredenheid, maar zeker niet tot zelfgenoegzaamheid, we moeten door, reageerde Deltacommissaris Peter Glas in een vraaggesprek met H₂O online. "Het is ongelofelijk belangrijk dat het tempo erin komt en erin blijft", zei Glas, doelend op de waterveiligheidsprojecten die onder de vlag van Maaswerken nog op stapel staan in Limburg.

Maar de extreme wateroverlast bracht ook nieuwe inzichten: in Limburg bleek dat de beekdalen het kwetsbaarst zijn. Glas: "Als we ruimte voor de rivier willen en veiligheid langs de rivier met kades, dijken, muren et cetera dan is de vraag terecht: maar hoe staat het met de ruimte langs de beek? En met de ruimte in de binnenstad, in de woonwijken en in de dorpen en met de ruimte voor water in het buitengebied?"

WIE IS VERANTWOORDELIJK?

De wateroverlast in Limburg heeft duidelijk gemaakt dat een 'centrale systeemverantwoordelijke' ontbreekt. Dat schrijft een collectief van deskundigen onder leiding van emeritus-hoogleraar Arno Korsten in een notitie aan commissaris van de koning Johan Remkes. "Er is geen strategie voor preventie en waterveiligheid in het stroomgebied van de Maas", stellen Korsten c.s.. Hun kritiek richt zich niet zozeer op de rampenbestrijding. "Het gaat ons om het proces ervoor en erna: wie is hier de zichtbare systeemverantwoordelijke die overzicht nastreeft, laat zien wat gedaan wordt bij nog veel meer wateroverlast, droogte, niet toegestane en gevaarlijke lozingen, en andere calamiteiten."

Foto Joris van Gemmp / ANP

"De gebeurtenissen zijn toch echt wel een wake-up call geweest", zei Van der Broeck tegen H₂O online. "We moeten niet meer praten over wateroverlast, maar over waterveiligheid. Klimaatverandering noopt ons om versneld samen te werken aan de waterveiligheid in Limburg, met alle partners in de provincie en ook met partners in België en Duitsland." In Limburg voegen gemeenten, de provincie en het waterschap de daad bij het woord: ze werken aan een integraal waterbeschermingsplan. Demissionair minister Cora van Nieuwenhuizen kondigde een beleids-tafel aan waarbij de wateroverlast-situatie in Limburg wordt geëvalueerd en wordt bezien wat dit betekent voor het beleid. •